

Մասնակցում էին՝

Արամ Հարությունյան

Արմեն Մովսիսյան

Լևոն Եղիշյան

Լիլիթ Պապյան

Ղալիբ Սարգսյան

Սեդի Հարությունյան

Կարեն Սարգսյան

Վարդան Վարդանյան

Արամ Ղարիբյան

Ազգանուշ Ղեմարյան

Հրավիրված էին՝

Չարուհի Փոստանջյան

Հակոբ Սամսարյան

Կարինե Ղալիբյան

Սոնա Ավագյան

Կարեն Աֆրիկյան

Գրետա Գարրիկյան

Արմեն Վերիշյան

Հրայր Ավագյան

Քնարիկ Հովհաննիսյան

Վարչած Ավետյան

Հրայր Ասվազյան

- ՀՀ բնապահպանության նախարար
- ՀՀ ենթոգնործակալի և բնական պաշարների նախարար
- ՀՀ էկոնոմիկայի նախարար
- ՀՀ բնապահպանության նախարարի առաջին տեղակալ
- ՀՀ կտրավարության աշխատակազմի ղեկավար
- ՀՀ կտրավարության աշխատակազմի տեղեկատվության և հասարակայնության հետ կապերի վարչության պետ
- ՀՀ կտրավարության աշխատակազմի քաղաքաշինության և բնական ռեսուրսների վարչության պետի ժամանակավոր պաշտոնակատար
- ՀՀ կտրավարության աշխատակազմի քաղաքաշինության և բնական ռեսուրսների վարչության գլխավոր մասնագետ
- ՀՀ բնապահպանության նախարարության աշխատակազմի շրջակա միջավայրի պահպանության վարչության պետ
- ՀՀ բնապահպանության նախարարության աշխատակազմի «բնապահպանական փորձաքննություն» ՊՈԱԿ-ի գլխ. մասնագետ
- ՀՀ ԱԾ պատգամավոր
- «Հայաստանի կանաչների միություն» ՀԿ
- «Ջամուն մարդկային կայուն զարգացման ատցիազիա» ՀԿ
- «Թրանսպարանտի ինտեղնացիոնալ հակակոռուպցիոն կենտրոն»
- «Հայաստանի անտառներ» ՀԿ
- «Էկոլոգիական ակադեմիա» ՀԿ
- «Բուրգ» բնապահպանական երիտասարդական ՀԿ
- ՀՀ զԱՍՍ. Քոթսյանի անվ. տնտեսագիտության ինստիտուտի գիտաշխատող
- «Կոմպլեքս սերվիս Ֆիրմա» ընկերություն
- Ընտղի պատվավոր քաղաքացի
- Թերուտի պաշտպանության խմբի երիտասարդական թև.

2. Բննարկումների արդյունքում մասնակիցները համաձայնվեցին, որ՝

ա) նպատակահարմար չէ օրինական դաշտում աշխատող հանքարդյունահանողի նկատմամբ, բնությանը և շրջակա միջավայրին հասցված վնասների համար կիրառել այն պատժամիջոցները և հաշվարկի մեթոդիկան, որոնք նախատեսված են «Բնապահպանական իրավահարստումների հետևանքով կենդանական և քուսական աշխարհին պատճառված վնասի հատուցման սակագների մասին» ՀՀ օրենքով,

բ) Շնորհ գետի ձկնապաշարները արդյունագործական նպատակով չափագործման ենթակա չեն,

գ) Շնորհ գետի Կոռուկ վտակի հունի վրա արչամբար չի տեղադրվի,

դ) հանքավայրի շահագործումը բացառում է ամերսահմանային ազդեցություններ,

ե) Թեղուտի հանքավայրի շահագործման խնդիրների վերաբերյալ բննարկումները կիսելու են պարբերաբար և հաջորդ հանդիպման մասին լրացուցիչ կտեղեկացվի հանդիպման մասնակիցներին:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
 ԿՐԻՍՏԱԿԱՆ ՎԱՍՊԻՏՄԱՆ
 ԿՄԻՏԵ

Կրճատագրից
 Վասպուրյան Վարդանյան
 52-15-77

Թեղուտի հանքավայրի շահագործման արձեցվող հիմնական խնդիրները

ՀՀ կառավարության 2007թ. Նոյեմբերի 1-ի «Թեղուտի հանքավայրի ծրագրի իրականացման նպատակով հողերի նպատակային նշանակությունը փոխելու և փոխանակող տրանսպորտի մասին» N1278-Ն և «Շնորհ և Թեղուտի գյուղական համայնքների կողմից հողի օգտագործման ամսաժամերում որոշ տարածքներում բացառիկ՝ գերակա հանրային շահ ձևանշելու և հողերի նպատակային նշանակությունը փոխելու մասին» N1279-Ն որոշումները կայացվել են՝ հիմնվելով ՀՀ բնապահպանության նախարարության կողմից АСР փակ բաժնետիրական ընկերության Թեղուտի պլանմոնիթինգային կոմիտեի նախագիծին («Աշխատանքային նախագիծ» և «Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատում») ստված դրական փորձաքննման եզրակացության վրա:

Թեղուտի հանքավայրի շահագործման արձեցվող՝ ՀՀ վարչապետի հետ 29.05.08թ. հանդիպմանը ներկայացված հիմնական խնդիրները հետևյալն էին.

1. Թեղուտի պլանմոնիթինգային կոմիտեի նախագիծը կազմված է մի շարք բերույթումներով և սխալ հաշվարկներով.
 - ա. Լախագծում հանքաքարի, մակաբացման ապարների, արտարական ու կենդանային թափոնների, ծախսվելիք ջրի, վառելիքի, կորզվելիք մետաղների ծավալները հաշվարկված են 25 տարվա համար, մինչդեռ հողերին, ջրային համակարգերին, քուսական ու կենդանական աշխարհին հասցվելիք վնասները ներկայացված են միայն հանքարդյունահանման արժեքի փուլի՝ 8 տարվա համար.
 - բ. Հասցվելիք վնասի գնահատումը կատարվել է խիստ նվազեցված հաշվարկներով: Օրինակ՝ բացիանքի անտառային տարածքի ավերման հետևանքով վնասը յուրաքանչյուր հեկտարի հաշվով գնահատվել է՝ ընդամենը 28 000 դրամ (1 բառ.մ․ը․ 2.8 դրամ), այն ընթացում, երբ «Շնապահպանական իրավահարստումների հետևանքով կենդանական և քուսական աշխարհին պատճառված վնասի հատուցման սակագների մասին» օրենքով այդ նույն անտառային հողերում արդյունաբերական թափոններ տեղադրելու համար տուգանք մեկ հեկտարի համար սահմանված է 100000000 դրամ, իսկ ապօրինի խտրուկի համար՝ 300000 դրամ: Լախագծում՝ կատարվելիք արհեստական լճակի համար հատկացված տարածքի 1 հեկտարը գնահատվել է 8000 դրամ (1 բառ.մ․ը․ 0.8 դրամ)՝ այն ընթացում, երբ այդ տեղամասում (5 հա տարածքի վրա) ըստ նախագծի առկա է ավելի քան 26000 ծառ:
 - գ. Ընդի և կատարված մվաշխարհին հասցվող վնասի գնահատումը: Ըստ նախագծի, Շնորհ գետում և դրա վտակներում տարեկան արդյունագործական որսի համար առկա մվապաշարը կազմում է 130 կգ, որի ոչնչացման համար հատուցվելիք վնասը ներկայացված է ընդամենը 175000 դրամ: Այս հաշվարկը կատարվել է մվատեսակների շուկայական գների հիման վրա (կիրգրանով), ինչը հավասար է «Շնապահպանական իրավահարստումների հետևանքով կենդանական և քուսական աշխարհին պատճառված վնասի հատուցման սակագների մասին» ՀՀ օրենքի 3-րդ հոդվածով սահմանված պահանջին՝ ըստ որի կենդանատեսակների ոչնչացման դեպքում վնասները հաշվարկվում են կենդանու յուրաքանչյուր միավորի համար՝ անկախ դրանց տարիքից:
 - դ. Թեղուտի հանքավայրի խախտվելիք և հարակից տարածքներում առկա մնացած կենդանիների հասցվելիք վնասը կիսովիս անտեսված է և, փաստորեն, վերը նշված 175000 դրամը համարվում է ողջ կենդանական աշխարհին հասցվող վնաս:
2. Ըստ նախագծի, հանքարդյունաբերական թափոնները (մակաբացման ապարներ և արչանք)՝ լցվելու են Շնորհ գետի՝ Կոռուկ, Դուբանմուր և Խառատմուր վտակների հուները-կիրճերը: Դա կհանգեցնի այդ գետակների և դրանց էկոհամակարգերի ոչնչացմանը, ինչպես նաև տարածաշրջանի օդի, հողերի ու ջրերի արտոնանց ծանր մետաղներով, ինչը ժամանակին զուգահեռ կազի՝ գլխավորապես արչանքարի առկայության պատճառով: Հանքի շահագործման արդյունքում կաթարկվեն ջրադուրցման համակարգերը, կնվազի ջրի քանակը, ինչպես նաև կվատթուրանա դրա որակը: Հնարավոր է ծանր մետաղների ներթափանցում ստորերկրյա ջրերի մեջ: Հայտնի է, որ ծանր մետաղների բարձր խտությունները հանգեցնում են ստրոնտիումովոր, մոտազեն, ինդիումային համակարգը վնասող, ժառանգական խաթարումների և այլաբնույթի փոփոխությունների:

գնահատումն իրականացվելու համար: Վերջ Եզված պարտավորությունների խախտումը Հայաստանի կողմից կարող է հանգեցնել մեծ տուգանքների:

7. ՀՀ օրենսդրությանը չեն կարգավորվում հանքարդյունաբերության բախումների մակարդակը շերտ ապարների և պղնձի 2-րդ հորվածքի, ինչի արդյունքում, փաստորեն, («Թախումների մասին» ՀՀ օրենքի 2-րդ հոդված), ինչի արդյունքում, փաստորեն, արտոնություն է տրուում հանքարդյունաբերողին չվճարել հանքարդյունաբերական բախումները շրջակա միջավայրում տեղադրելու համար: Եթե դրանք դիմաց վճարվել «Բնապահպանական վնասների դրույթաչափերի մասին» ՀՀ օրենքի 3-րդ հոդվածով սահմանված նույնիսկ ամենացածի ավագներով, տարեկան 7 միլիոն տոննա հանքաքար վերամշակելու դեպքում ACP ընկերությունը առաջնային հանքարդյունաբերական բախումների համար ՀՀ պետական բյուջե պետք է մուծել ավելի քան 56 միլիոն դոլար: Փաստորեն, պետությունն ընկերությանը արտոնում է չմուծել այս գումարը, փոխարենը ակնկալելով 6-7 միլիոն դոլար հարկային եկամուտներ պետական բյուջե:

8. Հայաստանը հարուստ է ընդերքի հանածոներով, սակայն լիարժեք վերալվ գնահատված ու հաշվարկված չեն այդ պաշարները, չկա համապատասխան բազմակարգություն և երկարամյակ ծրագիր, որը նպատակարարված լինելու համբարյութի բանական օգտագործմանը, բացահայտելու տեղի-տնտեսական գաղափարը իրականացնելու հարմարությունները և հաշվի առնելու հնչան պայտրակ, այնպես էլ ապագա սերունդների համար: Բացարձակապես իրենակողմ չեն խտանությունների արտահանմանը միտված ներկայիս գործընթացները: այն դեպքում, երբ կարելի էր տնտեսությունն իրապես գաղափարել, կատարելով մետաղների ձուլման գործարարներ, մաքուր մետաղներից գույքի տեսակետից քանակորոշեց ու հաշվարկում մետաղներ, ստեղծելով գիտական մեթոդի զարգացման հիմքեր, կազմակերպելով երկրի ներսում վերջնական ապրանքի թողարկման արտադրություններ և բացելով անհամեմատ ավելի շատ աշխատատեղեր: Այսօր երկրում արդեն իսկ շահագրգիռված է 372 հանքավայր, բնապահպանական փորձարկումները կազմակերպվել են 12 նախագիծ, իսկ ՀՀ կառավարության կողմից հանքարդյունաբերությունը որպես գերակա ոլորտ ձևափոխելու և վերջ մկարագրված օրենսդրական արտոնությունների պարագայում ակնկալվում է շահագրծման տեմպերի կարգի աճ և ռեսուրսների ամփոփումն ու անհեռախուս օգտագործում:

9. Ըաղի վերոնշյալը, մտահոգություն են առաջացրել մի շարք հարցեր.
a. Ի՞նչ իրենակողմնոր է ՀՀ բնապահպանության նախարարությունը 2001թ.-ին թերուստի անտեսածնով տարածքը տրամադրել երկրաբանական հետախուզման համար՝ հետագա հանքարդյունաբերություն իրականացնելու նպատակով: Եթե կար նման ծրագիր, ապա դրա հայեցակարգը պետք է ժամանակին ներկայացվել բնապահպանական պետական փորձարկման «Շրջակա միջավայրի կրա պահպանման փորձարկման մասին» ՀՀ օրենքի 15-րդ հոդվածի համաձայն:
b. Ի՞նչով է հիմնավորված ևս մեկ պայմանագրի կնքումը ACP ընկերության հետ, երբ վերջինս արդեն մեկ անգամ տասնվել է ՀՀ կառավարության հետ կնքած իր պայմանագրերը, որով կարտավորվել էր մինչև 2009թ. իրականացնել գործողությունների շարք՝ որպես և օգտահանելու իր կողմից գործարկվող Ալավերու արձանուկարամից մթնոլորտ արտանետվող թունավոր նյութերը:
c. Որքանով է ընդունելի, որ Հայաստանում ընդերքագործման ոլորտում շահագրգիռ անձ հանդիսացող մեծերեքը ներգրավված լինի ՀՀ ընդերքագործման խորհրդակցական հանձնաժողովի կազմում: ACP ընկերության նախագահ Վ.Մեջումյանը ՀՀ նախագահի իրամանագրով ընդգրկված է այդ հանձնաժողովի կազմում:

3. ՀՀ բնապահպանության նախարարությունն առանց փորձափորձական ուսումնասիրություն կատարելու թերուստի պղնձամոլիբդենային կոնցենտրացիայի նախագծին տվել է որակյան եզրակացություն:

Նախարարությունը չի կատարել ՀՀ օրենսդրությանը սահմանված իր պարտավորությունները, ներառյալ՝ «Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության փորձարկման մասին» ՀՀ օրենքի 3-րդ հոդվածով սահմանված պահանջները (ստանդարտային վերլուծել նախատեսվող գործունեության և դրա այլնետարանջանի սահմանափակումները, գնահատել շրջակա միջավայրի վրա ազդեցությունն ու տնտեսագիտության աստիճանը, ստուգել հետազոտողի վերլուծման արդյունքները արդյունաբերության հետազոտման, հետազոտողի կանխարգելման, վերացման կամ նվազեցման համար նախատեսված միջոցառումների բավարարումը ինչպես շահագործման և իրականացման գործընթացում, այնպես էլ արտակարգ իրավիճակների ժամանակ): ՀՀ բնապահպանության նախարարությունը իր 03.04.2006թ. թիվ ԲԲ-31 և 07.11.2006թ. թիվ ԲԲ-135 փորձարկման եզրակացության փաստաթղթերում պարզապես համարադրել (կոնստիտուցիոն) է նախագիծը: Նման գործելակերպի արդյունքում խայտալել են նշված օրենքի 2-րդ հոդվածով ամրագրված մեթոդները, մասնավորապես՝ փորձարկման եզրակացության գրառված հիմնավորվածությունն ու օրինակությունը: Այս եզրակացությունն էլ հիմք է հանդիսացել թերուստի շահագործման վերաբերյալ ՀՀ կառավարության որոշումների ընդունմանը:

4. ՀՀ կառավարությունը իր 01.11.2007թ. թիվ N1279-Ն որոշմամբ թերուստի պղնձամոլիբդենային հանքավայրի շահագործման ծրագրի ձևափոխել է որպես բացառիկ՝ գերակա հանրային շահ՝ իրենակողմնոր, որ այն «ունի համայնաբնական կարևոր նշանակություն», «կապարիկի արդյունաբերական արտադրանքի և արտահանման ծախսերի նվազում», «վնասատի երկրի տնտեսական անկտանգության ամրապնդմանը» և «լուրջ խթան» կհանդիսանա «տարածաշրջանի տեղի-տնտեսական զարգացման համար: Մինչդեռ, «Հայաստանի վերականգնման և պետության կայունության համար սեփականության այլոց (որոնք մեջ նշվում է միայն «ընդերքագործողներն ... բնագավառում ... համայնաբնական կարևոր նշանակություն ունեցող ծրագրերի իրականացման ապահովման» նպատակով), կարող է հետապնդել հետևյալ նպատակները՝ պետության և հասարակության անվտանգության, միջազգային պայմանագրերով նախատեսված պարտավորությունների կատարման, շրջակա միջավայրի պահպանության, անմահ կամքի, առողջության կամ սեփականության պաշտամության, արտակարգ իրավիճակների կանխման և հնարավոր հետևանքների նվազեցման ապահովումը: Այսպիսով, ՀՀ կառավարության տվյալ որոշման հիմքում որպես է միայն հանքավայրի շահագործման «համայնաբնական կարևոր նշանակությունը», իսկ վերջինս էլ, փաստորեն, իրենակողմնոր է թերուստի կողմնոր կազմված փաստաթղթով, որում ծայրաստիճան նվազեցված են երկրի տնտեսությանը հաջակող իրական վնասները:

5. Թերուստի հանքավայրի շահագործման հիմնական օգտունների շարքում մատուցվում են մոտ 400 աշխատատեղերի տեղումն և տարեկան 6-7 միլիոն դոլարի համող մուտքերը պետական բյուջե: Իրականում ստեղծվելիք աշխատատեղերը ժամանակավոր են (25 տարով), իսկ հանքավայրի շահագործման արդյունքում շրջակա միջավայրին հասցվող վնասները աստիճանաբար կվերացնեն գոյություն ունեցող և մի քանի անգամ գերազանցող գյուղատնտեսական կայուն աշխատատեղերը: Արտակարգ արտոնված հորեր ու ջրեր, ենթարկվելով կլիմայի անբարենպաստ փոփոխություններին և զրկվելով անտառի բարիքներից՝ օգտվելու հնարավորությունից, Շնոր և Թերուստ գոլով բնակիչները որոշ ժամանակ անց տրեպված կլինեն լքել այս տարածքը և գյուղերը կամայանան:

6. Թերուստի շահագործման առնչվող ՀՀ կառավարության որոշումների արդյունքում խախտվել են ՀՀ մի շարք օրենքներ և միջազգային կոնվենցիաներ, այդ թվում՝ ՄԱԿ-ի եվրոպական տնտեսական հանձնաժողովի «Անդրադեղսային համադեղստում շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման մասին» (Եսպրի) կոնվենցիան, որի համաձայն ազդեցության ազդող համոդիացող երկիրը (Հայաստան) պետք է իրազեկել հարևան հնարավոր ազդեցության ենթակա երկրների (Վրաստանի և Արդեջանի) հասարակայնությանը նախատեսվող գործունեության և դրա հնարավոր ազդեցության մասին և, վերջիններիս կողմից դրանցով շահագրգիռվածության դեպքում, շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության